

Otizm Farkındalık Eğitiminde Etkileşimli Video Kullanımına İlişkin Sağlık Çalışanlarının Görüşlerinin İncelenmesi

Investigation of Health Workers' Opinions on the Use of Interactive Video in Autism Awareness Education

Elif Abanoz¹, Bahadır Turan², İbrahim Selçuk Esin³, Rabia Madan Özdemir⁴, Onur Burak Dursun³

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatri Anabilim Dalı, Sivas, Türkiye

²Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatri Anabilim Dalı, Trabzon, Türkiye

³Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Trabzon Kanuni Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatri Kliniği, Trabzon, Türkiye

⁴T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Otizm, Zihinsel Özel Gereksinimler ve Nadir Hastalıklar Daire Başkanlığı, Ankara, Türkiye

ÖZ

Amaç: Otizm spektrum bozukluğu (OSB), sosyal iletişim ve etkileşimde kalıcı eksikliklerin yanı sıra kısıtlı ve tekrarlayıcı davranışlarla karakterize nörogelişimsel bir bozukluktur. OSB'nin erken teşhisi etkili müdahaleler için kritik öneme sahiptir. Bu çalışma, etkileşimli video tabanlı eğitimin sağlık çalışanlarının OSB'nin erken teşhisine ilişkin farkındalık ve bilgilerini artırmadaki etkinliğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Türkiye'nin 24 ilinden 8.864 birinci basamak sağlık çalışanı (aile hekimleri ve sağlık personeli) çalışmaya katılmıştır. Eğitim materyalleri, Otizm Tanısal Gözlem Çizelgesi-II değerlendirmelerine dayalı olarak temel OSB semptomlarını gösteren video klipler içermektedir. Video tabanlı eğitimin etkinliğini değerlendirmek amacıyla, Likert ölçekli bir anket kullanılarak eğitim sonrasında değerlendirme yapılmıştır. Veriler, SPSS 22 (IBM Corp., Armonk, NY, USA) yazılımı kullanılarak tanımlayıcı istatistikler ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların %94'ü eğitimden memnun kaldıklarını, %92'si içeriğin mantıksal olarak yapılandırıldığını ve %94'ü olgu örneklerinin eğitimi güçlendirdiğini belirtmiştir. Videolar %91 oranında ilgi çekici bulunmuş ve %93 oranında odaklanmayı artırmıştır. Katılımcıların %94'ü videoların OSB'nin temel özelliklerini etkili şekilde aktardığını, %93'ü eğitimin farkındalıklarını artırdığını, %92'si videoların geleneksel yöntemlere kıyasla daha etkili olduğunu ifade etmiş, %94'ü ise benzer eğitimlerin devam etmesini önermiştir.

Sonuç: İnteraktif video tabanlı eğitimin, sağlık çalışanlarının OSB'ye yönelik farkındalık ve bilgi düzeylerini artırmada etkili ve ilgi çekici bir yöntem olduğu bulunmuştur. Katılımcılardan alınan olumlu geri bildirimler doğrultusunda, benzer video tabanlı eğitim materyallerinin rutin tıbbi eğitim programlarına entegre edilmesi, OSB'nin erken tanı ve müdahale süreçlerini destekleyebilir.

Anahtar Kelimeler: Otizm farkındalık, etkileşimli video tabanlı eğitim, sağlık çalışanları

ABSTRACT

Objectives: Autism spectrum disorder (ASD) is a neurodevelopmental disorder characterised by persistent deficits in social communication and interaction, as well as restricted and repetitive behaviours. Early diagnosis of ASD is critical for effective interventions. This study aims to evaluate the effectiveness of interactive video-based training in increasing the awareness and knowledge of healthcare professionals regarding the early diagnosis of ASD.

Materials and Methods: A total of 8,864 primary health care workers (family physicians and health personnel) from 24 provinces of Türkiye participated in the study. The training materials included video clips demonstrating key ASD symptoms based on Autism Diagnostic Observation Schedule-II assessments. In order to evaluate the effectiveness of the video-based training, a Likert scale questionnaire was used for post-training evaluation. Data were analysed with descriptive statistics using SPSS 22 (IBM Corp., Armonk, NY, USA) software.

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Prof. Dr. Onur Burak Dursun, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Trabzon Kanuni Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatri Kliniği, Trabzon, Türkiye

E-posta: onurburak007@yahoo.com **ORCID:** orcid.org/0000-0003-2990-9851

Geliş Tarihi/Received: 08.04.2025 **Kabul Tarihi/Accepted:** 03.06.2025 **Yayınlanma Tarihi/Publication Date:** 11.11.2025

Atf/Cite this article as: Abanoz E, Turan B, Esin IS, Madan Özdemir R, Dursun OB. Investigation of health workers' opinions on the use of interactive video in autism awareness education. Turk J Child Adolesc Ment Health. 2025;32(3):203-10

Copyright© 2025 Yazar. Türkiye Çocuk ve Gençlik Psikiyatrisi Derneği adına Galenos Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Creative Commons Atf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 (CC BY-NC-ND) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmış, açık erişimli bir makaledir.



ABSTRACT

Results: 94% of the participants were satisfied with the training, 92% stated that the content was logically structured and 94% stated that the case examples reinforced the training. The videos were found interesting by 91% and increased focus by 93%. 94% of the participants stated that the videos effectively conveyed the basic features of ASD, 93% stated that the training increased their awareness, 92% stated that the videos were more effective compared to traditional methods, and 94% suggested that similar trainings should continue.

Conclusion: Interactive video-based training was found to be an effective and engaging method to increase the awareness and knowledge levels of healthcare professionals about ASD. In line with the positive feedback received from the participants, integrating similar video-based training materials into routine medical training programmes may support early diagnosis and intervention processes of ASD.

Keywords: Autism awareness, interactive video-based training, health workers

Giriş

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), sosyal iletişim ve etkileşimde kalıcı eksikliklerin yanı sıra sınırlı, tekrarlayan davranış ve ilgi kalıpları ile karakterize edilen nörogelişimsel bir bozukluktur. Bunlar, erken gelişim döneminde ortaya çıkar; sosyal ve mesleki işlevlerde klinik olarak anlamlı bozulmaya neden olur.¹ OSB'nin kesin etiyojisi bilinmemektedir; hem çevresel faktörlerin hem de genetik faktörlerin rol oynadığı düşünülmektedir.² Yaklaşık %1'lik prevalansa sahip olduğu tahmin edilen OSB, son zamanlarda dünya çapında artış göstermektedir ve halk sağlığı açısından önemli bir sorun olarak kabul edilmektedir. Bu artışın nedeni; tanı kriterlerindeki değişikliklerden veya toplum, tıp uzmanları ve eğitimciler arasında OSB farkındalığının artmasından kaynaklanıyor olabilir.^{3,4} OSB'nin erken teşhisi, gelişimin kritik bir döneminde çocuğun ihtiyaçlarına uygun etkili tedaviyi uygulama açısından hayati önem taşımaktadır. Erken müdahalenin, sosyal davranışlar ve bilişsel beceriler konusunda daha iyi sonuçlarla ilişkili olduğu gösterilmiştir.⁵

OSB'nin teşhisi, çocuğun bütün gelişim alanlarını ve eş tanı gösteren durumları değerlendirmeyi amaçlayan uzun vadeli ve çok aşamalı bir süreçtir. Bu süreç ebeveynler veya çocukla teması olan diğer kişiler tarafından gözlemlemekle başlar. Çocuğun rutin kontrolleri sırasında ebeveynleri ile ilişki kuran ilk sağlık çalışanları genellikle birinci basamak/aile hekimi/ doktorları ve çocuk doktorlarıdır. Bu da, birinci basamak doktorların rutin kontroller esnasında çocuktaki davranışsal belirtileri ilk fark eden kişiler olabileceği anlamına gelmektedir.^{6,7}

Toplum sağlığının ön saflarında yer alan aile hekimleri, OSB'yi taramak için iyi bir konumdadır. Tanı için herhangi bir laboratuvar testinin olmaması nedeniyle, otizmin erken teşhisi birinci basamakta kolay bir iş değildir. Bu nedenle, sağlık çalışanlarının çocuğun davranışsal özelliklerini gözlemleyerek tanı konusunda dikkat etmesi gerekmektedir.⁸ OSB belirtileri 2 yaşından önce ortaya çıkabilir; ancak günümüzde ortalama 4-5 yaşlarında tanısı konulmaktadır. OSB semptomlarının başlaması ile tanı arasında bir gecikme gözlenebilir. Sağlık çalışanlarının yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olması OSB'li çocukların erken tanınmasını ve böylece erken müdahaleye başlamasını sağlayabilir. Bu sebeple, erken tarama konusunda yapılan özellikle tarama araçları ilgili araştırmalar büyük ilgi uyandırmaktadır. Son yıllarda OSB taraması için çocuğun ebeveynleriyle görüşme sonucu uygulanan birtakım ölçekler hazırlanmıştır. Erken Çocukluk Dönemi Otizm Tarama Ölçeği (CHAT), Değiştirilmiş CHAT, Otizm Davranış Kontrol Listesi gibi bazı araçlar OSB'yi taramak için kullanılmıştır.⁹

OSB'nin erken teşhisinde kullanılan mevcut araçlara ek olarak, etkileşimli video tabanlı eğitimlerinde önemli bir rol oynayabileceği düşünülmektedir. Etkileşimli videolar, sağlık çalışanlarının eğitim süreçlerini daha etkili hale getirme potansiyeline sahip olup, otizm tanı sürecinde bilgi ve farkındalığı artırma konusunda yeni fırsatlar sunabilir.¹⁰ Bu bağlamda, çalışmamızın amacı etkileşimli video eğitimlerinin, OSB'nin erken teşhisinde ne ölçüde etkili olabileceğini belirlemek ve bu materyallerin sağlık çalışanlarının eğitiminde nasıl katkıda bulunabileceğini incelemektir.

Gereç ve Yöntem

Örneklem

Bu çalışma, Nisan 2017 ile Aralık 2018 tarihleri arasında Türkiye genelinde 81 ilde planlanan farkındalık eğitimleri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya, 24 farklı şehirde (Adana, Ağrı, Ankara, Balıkesir, Batman, Bursa, Çorum, Denizli, Erzincan, Eskişehir, Gümüşhane, Hatay, İzmir, Kırıkkale, Kocaeli, Malatya, Manisa, Muğla, Ordu, Şırnak, Trabzon, Van, Yozgat ve Zonguldak) görev yapan toplam 8.864 sağlık çalışanı (aile hekimi ve birinci basamak aile sağlığı elemanı) katılmıştır.

Video Temelli Otizm Farkındalık Eğitimi

Eğitim kapsamında kullanılan video materyalleri, OSB tanısında yaygın olarak kullanılan Otizm Tanısal Gözlem Çizelgesi-II (ADOS-2) ile değerlendirilmiştir. Bu materyaller, OSB semptomları gösteren 1-5 yaş arası çocuklarla gerçekleştirilen ve altı ay boyunca kaydedilen görüşmelerden seçilmiştir. Videolarda, OSB'nin temel kırmızı bayrak semptomları olan konuşma gecikmesi, isme yanıt vermeme, ortak dikkat eksikliği, sınırlı sosyal etkileşim, azalmış göz teması ve stereotipik hareketler vurgulanmaktadır.¹¹ Ayrıca, normal gelişim örüntülerini karşılaştırmak amacıyla, ADOS-2 görevlerini yerine getiren benzer yaştaki tipik gelişim gösteren bir çocuğun yer aldığı kontrol videosu da eğitim materyaline dahil edilmiştir. Videolarda yer alan çocukların ebeveynlerinden, materyallerin Türkiye'deki sağlık çalışanlarının eğitimi amacıyla kullanılması için yazılı bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Eğitim materyali, bilimsel yazında Adair¹² tarafından tanımlanan karar verme adımlarını destekleyecek şekilde yapılandırılmıştır. Karşılıklı iletişim, kontrol ve bulgular arasında geçiş yapılmasını sağlayan bu yapı, eğitimi alan kişinin materyali bağımsız olarak uygulayabilmesine de olanak tanımaktadır.¹²

Materyalin etkinliğini değerlendirmek amacıyla, 60 tıp fakültesi ikinci sınıf öğrencisi üzerinde bir pilot çalışma yürütülmüştür. Pilot çalışmanın sonuçları doğrultusunda eğitim materyali revize edilmiş ve 2014-2015 yılları arasında Erzurum'da daha geniş ölçekli bir pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamada, 20-30 kişilik gruplar halinde gerçekleştirilen eğitimlere toplam 156 aile hekimi ve 165 birinci basamak sağlık çalışanı katılmıştır. Bu süreçte, eğitim formatı nihai haline getirilmiştir.

Eğitim Değerlendirme Anketi ve Analizi

Eğitimlerin tamamlanmasının ardından, video materyalinin eğitici, ilgi çekici ve etkili olup olmadığını değerlendirmek amacıyla 16 farklı alanı kapsayan bir anket uygulanmıştır. Anket, beşli Likert ölçeği kullanılarak hazırlanmış olup, katılımcıların “kesinlikle katılmıyorum” ile “kesinlikle katılıyorum” arasında derecelendirme yapmaları istenmiştir. Anket verileri, ilgili il sağlık müdürlükleri tarafından toplanmış ve retrospektif olarak değerlendirilmiştir.

Elde edilen nicel veriler, betimsel istatistikler kullanılarak analiz edilmiş ve tablolar halinde sunulmuştur. Verilerin istatistiksel analizi, SPSS 22 (IBM Corp., Armonk, NY, USA) programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma için Trabzon Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (karar no: 2025/174, tarih: 04.02.2025).

Bulgular

Etkileşimli Videolarla İlgili Memnuniyet ve Kullanılabilirlik Düzeyleri

Öğrenenlerin memnuniyet düzeylerini, kullanılabilirlik ve öğrenenler tarafından algılanan faydayı belirlemek amacıyla anketin 1., 3., 4., 5., 6., 7., 9., 10. ve 15. maddeleri kullanılmıştır. Katılımcıların bu maddelere verdikleri yanıtların dağılımları Tablo 1'de sunulmuştur.

Bulgulara göre, “Video materyal içindeki konular açık bir şekilde sunulmuştu” maddesine katılıyorum ve tamamen katılıyorum yanıtını veren katılımcıların oranı %94'tür. Katılımcıların %91'i “Görsel açıdan video materyalini beğendim”, %92'si ise “Video materyaldeki konular mantıklı bir sıraya göre hazırlanmıştı” maddelerine olumlu yanıt vermiştir.

Benzer şekilde, katılımcıların “Videoda örnek olguların yer alması dersin etkisini artırdı” (%94), “Video materyali eğlenceliydi” (%79), “Video materyali dikkat çekiciydi” (%91), “Video materyali dikkati konu üzerinde toplamamı sağladı” (%93), “Video içerisinde alıştırma bulunması dersin etkisini artırdı” (%93) ve “Video içerisinde dönüt ekranlarının olması konunun anlaşılmasını kolaylaştırdı” (%91) ifadelerine yüksek oranda katıldıkları gözlenmiştir.

Etkileşimli Videolarla İlgili Algılanan Öğrenme ve Farkındalık Düzeyleri

Etkileşimli videoların öğrenme ve farkındalık üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla anketin 8., 11., 12., 13. ve

14. maddeleri kullanılmıştır. Bu maddelere ilişkin katılımcı yanıtlarının dağılımı Tablo 2'de yer almaktadır.

Katılımcıların %91'i “Video materyali anlatılan konu üzerinde derinlemesine düşünmemi sağladı”, %94'ü “Video materyal, otizm muayenesi yapmaya yönelik fikir verdi”, %94'ü “Video materyal, otizmin temel bulgularının öğrenilmesi açısından etkilidir”, %93'ü “Video materyal, otizm konusunda bilinçlenmemi sağladı” ve %94'ü “Video materyal, bu konunun akılda kalıcı olmasını sağladı” ifadelerine olumlu yanıt vermiştir.

Etkileşimli Video Kullanım Gerekliliği

Anketin 2. ve 16. maddeleri, etkileşimli videoların gelecekteki eğitimlerde kullanıma olasılığına ve öğrenme sürecindeki gerekliliğine ilişkin görüşleri değerlendirmektedir. Bu iki maddeye ilişkin sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Katılımcıların %92'si “Video materyali yardımı ile bu konuyu video kullanılmayan diğer konulardan daha iyi öğrendim” ve %94'ü “Diğer eğitimler için de benzer videoların kullanılmasını öneririm” ifadelerine yüksek oranda katıldıklarını belirtmiştir.

Tartışma

Birinci basamak sağlık çalışanları otizm farkındalık eğitiminde etkileşimli videoların kullanımına yönelik sağlık çalışanlarının yanıtlarından elde edilen bulgularda temel olarak; etkileşimli videoların yüksek memnuniyet ve kullanım kolaylığı sağladığı, öğrenme süreçlerine olan katkıları ve konuyla ilgili farkındalık düzeylerini artırdığı, gelecekteki eğitimlerde kullanımı hakkında olumlu geri dönüşlerde bulunduğu görülmüştür. Ayrıca, etkileşimli videoların farkındalık düzeylerini artırma kapasitesi OSB'nin erken teşhisi ve tedavisi hakkında mevcut yöntemlere önemli ölçüde katkı sağlayabilir. Çalışmamız, etkileşimli videoların sağlık eğitimi için etkili bir araç olduğuna dair kanıtlar sunmaktadır. Elde edilen bulgular literatürdeki diğer çalışmalarla beraber yorumlanmıştır.

Katılımcılar, etkileşimli videoların içeriğinin açık bir şekilde sunulduğunu (%94), görsel açıdan beğenildiğini (%91) ve konuların mantıklı bir sıraya göre hazırlandığını (%92) belirtmiştir. Bu bulgular, etkileşimli videoların içeriğinin anlaşılabilirliğini ve iyi yapılandırılmış olduğunu, eğitim materyali olarak yüksek kullanılabilirliğe sahip olduğunu ve öğrenme aşamalarını olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Ploetzner¹³ etkileşimli videoların öğrenme materyali olarak etkili olduğunu, bilgiyi daha kalıcı bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olduğunu ve öğrenme süreçlerini daha etkileşimli hale getirdiğini belirtmiştir. Mayer¹⁴ eğitim materyallerinin öğrencilere gereksiz bilgilerden kaçınarak etkili bir şekilde tasarlanmasının, açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmasının öğrenme süreçlerinin iyileştirilmesine yardımcı olabileceğini göstermiştir. Sweller¹⁵ iyi tasarlanmış öğrenme materyallerinin bilişsel yükü azaltarak öğrenme etkinliğini kolaylaştırdığını belirtmiştir. Sonuçlarımız literatürle uyumlu görünmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların etkileşimli videoların kullanım kolaylığına ve memnuniyet düzeylerine yönelik yanıtları

	Cevap kategorisi	f	%	Kümülatif (f)	Kümülatif (%)
Video materyal içindeki konular açık bir şekilde sunulmuştu.	5	5377	60,7	5377	%61
	4	2941	33,2	8318	%94
	3	125	1,4	8443	%95
	2	143	1,6	8586	%97
	1	278	3,1	8864	%100
		8864	100		
Videoda örnek olguların yer alması dersin etkisini artırdı.	5	5893	66,5	5893	%66
	4	2475	27,9	8368	%94
	3	106	1,2	8474	%96
	2	89	1	8563	%97
	1	301	3,4	8864	%100
		8864	100		
Görsel açıdan video materyalini beğendim.	5	5086	57,4	5086	%57
	4	2971	33,5	8057	%91
	3	325	3,7	8382	%95
	2	191	2,2	8573	%97
	1	291	3,3	8864	%100
		8864	100		
Video materyali eğlenceliydi.	5	3727	42	3727	%42
	4	3286	37,1	7013	%79
	3	980	11,1	7993	%90
	2	569	6,4	8562	%97
	1	302	3,4	8864	%100
		8864	100		
Video materyali dikkat çekiciydi.	5	4839	54,6	4839	%55
	4	3257	36,7	8096	%91
	3	331	3,7	8427	%95
	2	169	1,9	8596	%97
	1	268	3	8864	%100
		8864	100		
Video materyali dikkati konu üzerinde toplamamı sağladı.	5	5219	58,9	5219	%59
	4	3021	34,1	8240	%93
	3	210	2,4	8450	%95
	2	134	1,5	8584	%97
	1	280	3,2	8864	%100
		8864	100		
Video içerisinde alıştırma bulunması dersin etkisini artırdı.	5	5072	57,2	5072	%57
	4	3128	35,3	8200	%93
	3	246	2,8	8446	%95
	2	164	1,9	8610	%97
	1	254	2,9	8864	%100
		8864	100		

Tablo 1. Devamı

	Cevap kategorisi	f	%	Kümülatif (f)	Kümülatif (%)
Video içerisinde dönüt ekranlarının olması konunun anlaşılmasını kolaylaştırdı.	5	4738	53,5	4738	%53
	4	3331	37,6	8069	%91
	3	359	4,1	8428	%95
	2	183	2,1	8611	%97
	1	253	2,9	8864	%100
		8864	100		
Video materyaldeki konular, mantıklı bir sıraya göre hazırlanmıştı.	5	4900	55,3	4900	%55
	4	3274	36,9	8174	%92
	3	296	3,3	8470	%96
	2	128	1,4	8598	%97
	1	266	3	8864	%100
		8864	100		

Tablo 2. Katılımcıların etkileşimli videoların algılanan öğrenme ve farkındalık düzeylerine yönelik yanıtları

	Cevap kategorisi	f	%	Kümülatif (f)	Kümülatif (%)
Video materyali anlatılan konu üzerinde derinlemesine düşünmemi sağladı.	5	4777	53,9	4777	%54
	4	3271	36,9	8048	%91
	3	372	4,2	8420	%95
	2	176	2	8596	%97
	1	268	3	8864	%100
		8864	100		
Video materyal, otizm muayenesi yapmaya yönelik fikir verdi.	5	5202	58,7	5202	%59
	4	3130	35,3	8332	%94
	3	139	1,6	8471	%96
	2	128	1,4	8599	%97
	1	265	3	8864	%100
		8864	100		
Video materyal, otizmin temel bulgularının öğrenilmesi açısından etkilidir.	5	5349	60,3	5349	%60
	4	2996	33,8	8345	%94
	3	134	1,5	8479	%96
	2	116	1,3	8595	%97
	1	269	3	8864	%100
		8864	100		
Video materyal, otizm konusunda bilinçlenmemi sağladı.	5	5164	58,3	5164	%58
	4	3112	35,1	8276	%93
	3	182	2,1	8458	%95
	2	138	1,6	8596	%97
	1	268	3	8864	%100
		8864	100		
Video materyal, bu konunun akılda kalıcı olmasını sağladı.	5	5458	61,6	5458	%62
	4	2875	32,4	8333	%94
	3	155	1,7	8488	%96
	2	106	1,2	8594	%97
	1	270	3	8864	%100
		8864	100		

Tablo 3. Katılımcıların etkileşimli videoların gerekliliği ve gelecekte kullanılmasına yönelik yanıtları

	Cevap kategorisi	f	%	Kümülatif (f)	Kümülatif (%)
Video materyali yardımı ile bu konuyu video kullanılmayan diğer konulardan daha iyi öğrendim.	5	5161	58,2	5161	%58
	4	2994	33,8	8155	%92
	3	208	2,3	8363	%94
	2	215	2,4	8578	%97
	1	286	3,2	8864	%100
		8864	100		
Diğer eğitimler için de benzer videoların kullanılmasını öneririm.	5	5789	65,3	5789	%65
	4	2534	28,6	8323	%94
	3	160	1,8	8483	%96
	2	102	1,2	8585	%97
	1	279	3,1	8864	%100
		8864	100		

Katılımcılar, videolarda örnek olguların yer almasının ve alıştırıcıların bulunmasının dersin etkisini artırdığını (%94 ve %93), dönüt ekranlarının olması konunun anlaşılmasını kolaylaştırdığını (%91) ve video materyallerinin dikkat çekici olduğunu (%91) ifade etmişlerdir. Bu bulgular, etkileşimli videoların hem bilgi aktarımını hem de öğrenme sürecini daha verimli hale getirdiğini, aktif katılımın bilgiye daha iyi erişim sağladığını, etkileşimli videoların öğrenme süreçlerinde önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Kolâs¹⁶ etkileşimli videoların öğrencileri daha aktif hale getirdiğini, içerikle etkileşim halinde olmalarının dikkatlerini artırdığını ve öğrenme motivasyonlarını yükselttiğini belirtmiştir. Navarrete¹⁷ etkileşimli videoların öğrencilerin katılımını ve öğrenme motivasyonlarını artırmada etkili olduğunu, etkileşimli öğelerin öğrenme sürecini daha verimli hale getirdiğini ifade etmiştir. Çalışmamızdan elde edilen sonuçlar literatürü destekler niteliktedir.

Katılımcılar, etkileşimli videoların konu üzerinde derinlemesine düşünmeyi sağladığını (%91), otizmin temel bulguları hakkında bilgi verdiğini (%94) ve bu bilgilerin akılda kalıcı olmasını sağladığını (%94) yüksek olumlu yanıt vererek etkinliğini desteklemiştir. Bu bulgular, etkileşimli videoların algılanan öğrenme ve farkındalık düzeylerini arttırdığını, ayrıca bu araçların eğitimlerde kullanılmasının bilginin daha kalıcı hale gelmesinde etkili olduğunu göstermektedir. Desai ve Kulkarni¹⁸ etkileşimli videoların öğrencilerin öğrenme deneyimini geliştirmek için son derece iyi bir eğitim aracı olduğunu ve öğrenmenin etkinliğini artırmada rol oynadığını ortaya koymuştur. Lin ve Yu¹⁹ ise etkileşimli ve görsel içerikleri zengin öğrenme araçları kullanıldığında öğrencilerin öğrenmeye ilgisinin artabileceğini belirtmiştir.

Katılımcılar, etkileşimli videoların otizm muayenesi yapmaya yönelik fikir verdiğini (%94) ve otizm konusunda bilinçlenme sağladığını (%93) belirtmiştir. Bu sonuçlar, etkileşimli videoların otizm erken tanı ve farkındalığı konusunda etkin bir araç olabileceğini göstermektedir. Etkileşimli video eğitimi sonrasında otizm hakkında bilgi edinilmesi veya eksikliklerin giderilmesi sağlık çalışanlarının otizmi daha hızlı ve doğru

bir şekilde teşhis etmesine yardımcı olabilir. Gilbert ve ark.²⁰ yaptıkları çalışmada otizm eğitim programının erken yaşta otizm tanısını desteklemek için etkili bir araç olduğunu, ayrıca katılımcıların bilgi ve becerilerini geliştirmede rol oynadığını belirtmiştir. Gore ve ark.²¹ otizmin erken belirtilerini tanıma eğitim programı sonrası hemşirelerin otizm tanısında kendilerine olan güven, bilgi ve öz-yeterlilik düzeylerinde anlamlı gelişmeler sağladığını bulmuştur. Sonuçlarımız literatürle uyumlu olarak, etkileşimli materyallerin sağlık çalışanlarının eğitimi üzerinde etkisi ve erken teşhis konusunda faydalı olduğunu göstermektedir. Ayrıca otizm gibi spesifik konularda sağlık çalışanlarının bilgi ve farkındalık düzeylerini artırıcı bir araç olarak kullanılması gerektiğini desteklemektedir.

Katılımcıların %92'si "Video materyali yardımı ile bu konuyu video kullanılmayan diğer konulardan daha iyi öğrendim" ve %94'ü "Diğer eğitimler için de benzer videoların kullanılmasını öneririm" ifadelerine yüksek oranda katıldıklarını belirtmiştir. Bu bulgular etkileşimli videoların gelecekteki eğitimlerde kullanılması gerektiğini ve geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların etkileşimli videoların gelecekteki kullanımı ve etkinliği hakkındaki olumlu görüşleri, bu eğitim aracının kalıcı bir yer edinmesi gerektiğini göstermektedir. Gros ve García-Peñalvo²² etkileşimli materyallerle öğrencilerin öğrenme aşamalarına daha aktif katılım sağladığını ve öğrenme deneyimini arttırdığını ifade etmiştir. Ukenova ve Bekmanova²³ yaptıkları çalışmada etkileşimli öğrenme yöntemlerinin öğrencilerin öğrenme deneyimlerini geliştirdiğini; öğrenci motivasyonunu ve katılımını arttırdığını bulmuştur. Sonuçlarımız literatür ışığında değerlendirildiğinde, etkileşimli materyallerin kullanımı sağlık çalışanlarının bilgiye ulaşımını arttırabileceğini, otizmin erken tanısında ve tedavisinde önemli fark yaratabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Bu çalışmanın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, çalışmanın kesitsel tasarımı neden-sonuç ilişkilerinin kurulmasını sınırlamaktadır. Ayrıca veriler, katılımcıların

öznel beyanlarına dayalı olarak toplanmış olup, objektif ölçüm araçları kullanılmamıştır. Bu durum, elde edilen bulguların yorumlanmasında dikkatli olunmasını gerektirmektedir. Eğitim sonrası memnuniyet düzeylerinin yalnızca kısa vadede değerlendirilmiş olması da çalışmanın bir diğer sınırlılığıdır. Eğitimin uzun vadeli etkilerinin değerlendirilememiş olması, bu etkilerin kalıcılığına yönelik çıkarımlar yapılmasını kısıtlamaktadır. Bununla birlikte, çalışmamız alandaki literatüre katkı sağlayarak bu konuda yapılacak daha geniş örneklemli, boylamsal ve objektif değerlendirmeleri içeren ileri araştırmalar için bir temel sunmaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak; birinci basamak sağlık çalışanları otizm farkındalık eğitiminde etkileşimli videoların kullanımını olumlu olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Bu çalışma, etkileşimli videoların sağlık çalışanlarının eğitiminde yüksek memnuniyet sağladığını, öğrenme süreçlerini güçlü bir şekilde desteklediğini ve farkındalık oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Erken tanı ve farkındalığın artırılması, sağlık çalışanlarının otizmi daha etkili bir şekilde yönetmesini sağlayacaktır. Videoların açık ve anlaşılır olması, görsel açıdan zengin olması öğrenme süreçlerinin etkinliğini arttırabilir. Bu bağlamda, etkileşimli videoların eğitimde etkin bir araç olarak kullanılması ve sağlık eğitimlerinde daha yaygın bir şekilde yer alması teşvik edilmelidir. Gelecek araştırmalar, etkileşimli videoların farklı eğitim alanlarında etkinliğini arttıracak yöntemleri incelemelidir. Ayrıca, bu tür materyallerin etkinliğini arttırmak için teknolojik yeniliklerin entegrasyonu üzerine daha fazla incelemelere ihtiyaç vardır.

Etik

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma için Trabzon Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (karar no: 2025/174, tarih: 04.02.2025).

Hasta Onayı: Videolarda yer alan çocukların ebeveynlerinden, materyallerin Türkiye'deki sağlık çalışanlarının eğitimi amacıyla kullanılması için yazılı bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Dipnotlar

Yazarlık Katkıları

Konsept: İ.S.E., O.B.D., Dizayn: İ.S.E., O.B.D., Veri Toplama veya İşleme: E.A., B.T., İ.S.E., R.M.Ö., O.B.D., Analiz veya Yorumlama: E.A., B.T., İ.S.E., R.M.Ö., O.B.D., Literatür Arama: E.A., B.T., Yazan: E.A., B.T.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

Kaynaklar

1. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-5. 5th ed. Washington, DC: American Psychiatric Publishing; 2013.

2. Bailey A, Phillips W, Rutter M. Autism: towards an integration of clinical, genetic, neuropsychological, and neurobiological perspectives. *J Child Psychol Psychiatry*. 1996;37:89-126.
3. Elsabbagh M, Divan G, Koh YJ, Kim YS, Kauchali S, Marcín C, Montiel-Nava C, Patel V, Paula CS, Wang C, Yasamy MT, Fombonne E. Global prevalence of autism and other pervasive developmental disorders. *Autism Res*. 2012;5:160-179.
4. Wing L, Potter D. The epidemiology of autistic spectrum disorders: is the prevalence rising? *Ment Retard Dev Disabil Res Rev*. 2002;8:151-161.
5. MacDonald R, Parry-Cruwys D, Dupere S, Ahearn W. Assessing progress and outcome of early intensive behavioral intervention for toddlers with autism. *Res Dev Disabil*. 2014;35:3632-3644.
6. Sobieski M, Sobieska A, Sekulowicz M, Bujnowska-Fedak MM. Tools for early screening of autism spectrum disorders in primary health care—a scoping review. *BMC Prim Care*. 2022;23:46.
7. Sices L, Feudtner C, McLaughlin J, Drotar D, Williams M. How do primary care physicians identify young children with developmental delays? A national survey. *J Dev Behav Pediatr*. 2003;24:409-417.
8. Committee on Children With Disabilities. American Academy of Pediatrics: The pediatrician's role in the diagnosis and management of autistic spectrum disorder in children. *Pediatrics*. 2001;107:1221-1226.
9. Chen S, Zhao J, Hu X, Tang L, Li J, Wu D, Yan T, Xu L, Chen M, Huang S, Hao Y. Children neuropsychological and behavioral scale-revision 2016 in the early detection of autism spectrum disorder. *Front Psychiatry*. 2022;13:893226.
10. Taslibeyaz E, Dursun OB, Karaman S. Interactive video usage on autism spectrum disorder training in medical education. *Interact Learn Environ*. 2017;25:1025-1034.
11. Lord C, Risi S, Lambrecht L, Cook EH Jr, Leventhal BL, DiLavore PC, Pickles A, Rutter M. The autism diagnostic observation schedule-generic: a standard measure of social and communication deficits associated with the spectrum of autism. *J Autism Dev Disord*. 2000;30:205-223.
12. Adair JE. Decision making and problem solving strategies. 9th ed. London: Kogan Page Publishers; 2007.
13. Ploetzner R. The effectiveness of enhanced interaction features in educational videos: a meta-analysis. *Interact Learn Environ*. 2024;32:1597-1612.
14. Mayer RE. Using multimedia for e-learning. *J Comput Assist Learn*. 2017;33:403-423.
15. Sweller J. Cognitive load theory and educational technology. *Educ Technol Res Dev*. 2020;68:1-16.
16. Kolás L. Application of interactive videos in education. In: *Proceedings of the 14th International Conference on Information Technology Based Higher Education and Training (ITHET)*; 2015 Jun; Lisbon, Portugal. Piscataway, NJ: IEEE; 2015. p. 1-6.
17. Navarrete E. A review on recent advances in video-based learning research: video features, interaction, tools, and technologies. [Internet]. Hannover (DE): Leibniz Universität Hannover; 2021 [cited 2025 Sep 24]. Available from: <https://repo.uni-hannover.de/items/018cc97b-b6b0-4070-883d-4711c8185aa8>
18. Desai T, Kulkarni D. Assessment of interactive video to enhance learning experience: a case study. *J Eng Educ Transform*. 2022;35:74-80.
19. Lin Y, Yu Z. A meta-analysis of the effects of augmented reality technologies in interactive learning environments (2012-2022). *Comput Appl Eng Educ*. 2023;31:1111-1131.
20. Gilbert M, Gore K, Hawke M, Barbaro J. Development, delivery, and evaluation of a training program for the early identification of autism: monitoring of social attention, interaction, and communication. *Front Neurol*. 2023;14:1201265.
21. Gore K, Gilbert M, Hawke M, Barbaro J. Investigating autism knowledge, self-efficacy, and confidence following maternal and

- child health nurse training for the early identification of autism. *Front Neurol*. 2024;14:1201292.
22. Gros B, García-Peñalvo FJ. Future trends in the design strategies and technological affordances of e-learning. In: Gros B, García-Peñalvo FJ, editors. *Learning, design, and technology: an international compendium of theory, research, practice, and policy*. Cham: Springer; 2023. p. 345–367.
23. Ukenova A, Bekmanova G. A review of intelligent interactive learning methods. *Front Comput Sci*. 2023;5:1141649.